

«Του γιοφυριού της Άρτας»

ΘΕΜΑΤΑ - ΙΔΕΕΣ

Θέμα: Η θυσία της νεαρής και όμορφης γυναίκας του Πρωτομάστορα προκειμένου να στερεωθεί το γεφύρι που χτίζει. Το στερέωμα, το «στοιχείωμα» του γεφυριού.

Το χτίσιμο του γεφυριού

- Είχε μεγάλη σημασία τις παλαιότερες εποχές
- Σηματοδοτούσε την προσπάθεια του ανθρώπου να τιθασεύσει τη φύση (ωστόσο κάποιες φορές η φύση εκδικείται)
- Επειδή είναι σπουδαίο το έργο απαιτείται και μεγάλη θυσία και μάλιστα ένα σπουδαίο πρόσωπο όπως ο Πρωτομάστορας πρέπει να κάνει τη θυσία. Εδώ υπάρχουν στοιχεία-μνήμες του πανάρχαιου εθίμου των ανθρωποθυσιών
- Η γυναίκα του Πρωτομάστορα που θυσιάζεται γίνεται το καλό στοιχείο του γεφυριού.

Δοξασία της «στοιχειώσεως»: σύμφωνα με τη δοξασία (=πίστη, αντίληψη) της στοιχειώσεως ή του «στοιχειώματος», δηλαδή της θυσίας ζώου ή ανθρώπου στα θεμέλια ενός οικοδομήματος για να στεριώσει, το θύμα γίνεται το καλό στοιχείο του οικοδομήματος και η ψυχή του με τις υπερφυσικές ικανότητες, όχι μόνο το στεριώνει, αλλά και το προφυλάγει από κάθε κίνδυνο.

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ - ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- A (1-13) Εισαγωγική ενότητα (δίνει το θέμα και τα πρόσωπα έργου, το πρόβλημα και τη λύση):
Το γκρέμισμα του γεφυριού και η παραμυθική παρέμβαση του πουλιού
- B (14-29) Η πρόσκληση της Λυγερής από τον Πρωτομάστορα και η αντιστροφή των λόγων του από το πουλί
Η άφιξη της Λυγερής στο γεφύρι
- Γ (30-34) Το στοιχείωμα
- Δ (35-40) Η κατάρα της Λυγερής (και το παράπονο που εκφράζει για την κακή της Μοίρα)
- Ε (41-46) Η ευχή της Λυγερής ή Η αποδοχή της Μοίρας (και η αγάπη της για τον αδερφό της)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ: ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ - ΔΡΑΣΗ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Οι ψυχολογικές διακυμάνσεις (μεταπτώσεις) της Λυγερής

- αρχικά είναι ξένοιαστη και χαρούμενη
- ανυποψίαστη γι αυτό που πρόκειται να συμβεί
- αισθάνεται μεγάλη αγάπη για τον άντρα της και είναι πρόθυμη να τον βοηθήσει όπως μπορεί
⇒ θυσία της Λυγερής
Η Λυγερή δέχεται να κατεβεί στην καμάρα για να βρει το δαχτυλίδι και μόνο τότε συνειδητοποιεί την πρόθεση του Πρωτομάστορα να τη χτίσει μέσα στο γεφύρι για να στεριώσει
- (μετά το χτίσιμο) νιώθει θυμό και οργή απέναντι στον Πρωτομάστορα που την ξεγέλασε
- νιώθει ακόμη λύπη, πίκρα, πόνο, απογοήτευση, αίσθημα προδοσίας
⇒ κατάρα της Λυγερής
«ως τρέμει το καρυόφυλλο, να τρέμει το γιοφύρι/ κι ως πέφτουν τα δεντρόφυλλα, να πέφτουν οι διαβάτες»
- αισθάνεται μεγάλη αγάπη για τον μονακριβο αδερφό της (ισχυροί οι δεσμοί αίματος)
- τελικά αποδέχεται τη Μοίρα της
κατάρα ⇒ ευχή της Λυγερής
«Αν τρέμουν τ' άγρια βουνά, να τρέμει το γιοφύρι/ κι αν πέφτουν τ' άγρια πουλιά να πέφτουν οι διαβάτες»

Το δILEμμα (οι εσωτερικές συγκρούσεις) του Πρωτομάστορα:

- νιώθει μεγάλη αγάπη για τη γυναίκα του
- όταν μαθαίνει από το πουλί ότι ο μόνος τρόπος για να στεριώσει το γεφύρι είναι να στοιχειώσει τη γυναίκα του αισθάνεται θλίψη και πόνο, καταρρέει συναισθηματικά και ψυχικό (του θανάτου πέφτει)
- προσπαθεί όσο περνάει από το χέρι του να αναβάλει ή να ματαιώσει το κακό (της παραγγέλλει να έρθει αργά)
- αναγκάζεται να χρησιμοποιήσει δόλο προκειμένου να πείσει τη Λυγερή να κατεβεί στην καμάρα του γεφυριού (η αγάπη για τη γυναίκα του λειτουργεί σε ατομικό επίπεδο)
- ταυτόχρονα έχει έντονη την αίσθηση του χρέους, της ευθύνης, του καθήκοντος, απέναντι στους συνανθρώπους του, εφόσον αυτός είναι ο βασικός υπεύθυνος ενός πολύ σημαντικού έργου (η αίσθηση του χρέους λειτουργεί σε συλλογικό επίπεδο)
- νιώθει βίαιη σύγκρουση των δύο καθηκόντων
- στο τέλος όμως υποτάσσεται στη Μοίρα
- βάζει το συλλογικό / κοινωνικό χρέος πάνω από τα ατομικά του συναισθήματα
- Η σύγκρουση του Πρωτομάστορα είναι κατά βάση τραγική διότι συγκρούεται με δυνάμεις υπέρτερες (Μοίρα). Τραγικότητα επίσης στοιχειοθετείται και όταν ο άνθρωπος εμπλέκεται σε τρομερά διλήμματα και αδιέξοδα με επακόλουθο την ψυχική του οδύνη, την ενοχή, τη συντριβή ή τη λύτρωση.

Χαρακτηριστικά δημοτικού τραγουδιού που υπάρχουν στο ποίημα:

- ο στίχος του είναι ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος (η πρώτη συλλαβή άτονη και η δεύτερη τονισμένη:)
- επανάληψη λέξεων, φράσεων ακόμη και ολόκληρων στίχων
- στερεότυπες εκφράσεις που επαναλαμβάνονται
- υπερβολή (ο μεγάλος αριθμός των μαστόρων)
- προσωποποίηση (το πουλί μιλά με ανθρώπινη φωνή)
- μαγικά στοιχεία (το ανεξήγητο γκρέμισμα του γεφυριού, το πουλί που μιλά, το στοίχειωμα)
- ο νόμος των τριών: (τρεις αδερφάδες/ αργά ντυθεί, αργά αλλαχτεί, αργά να πάει το γιόμα, κλπ)
- λαϊκές δοξασίες: (το στοίχειωμα ανθρώπου για να στεριώσει το γεφύρι/ μια κατάρα δεν παίρνεται πίσω, μπορεί μόνο να τροποποιηθεί και από κατάρα να γίνει ευχή)
- λόγος λιτός και πυκνός (έμφαση δίνεται στα ρήματα και τα ουσιαστικά)
- ο στίχος – δίστιχο έχουν αυτοτέλεια (δεν υπάρχει διασκελισμός= ολοκλήρωση νοήματος στον επόμενο στίχο)
- το «θέμα του αδύνατου»
- «άσκοπα ερωτήματα»

Μαγικά στοιχεία / στοιχεία παραμυθιού

- το γκρέμισμα του γεφυριού χωρίς αιτία
- η εμφάνιση του πουλιού που μιλά σαν άνθρωπος (δίνει λύση στον Πρωτομάστορα, μεταφέρει το μήνυμα στη Λυγερή)
- το στοίχειωμα του γεφυριού
- το δαχτυλίδι που είναι σύμβολο γάμου, ενότητας, αγάπης (το δαχτυλίδι εδώ είναι παραμυθικό στοιχείο, χωρίς όμως να έχει μαγική λειτουργία)

Ο ρόλος του πουλιού

- Πρωθυεί σημαντικά την εξέλιξη της δράσης: αρχικά επεμβαίνει και δίνει λύση στο έως τότε άλυτο πρόβλημα και στη συνέχεια παράλλασσει-αντιστρέφει τα λόγια του Πρωτομάστορα προκειμένου να υλοποιηθεί η απαιτούμενη λύση
- Είναι φορέας του υπερβατικού-του μεταφυσικού (δεν είναι ένα απλό ανθρώπινο ον – είναι πέρα και πάνω από τα ανθρώπινα) γι αυτό και η λύση που προτείνει έχει κύρος (παράβαλε την οιονοσκοπία στην Αρχαία Ελλάδα)
- Ταυτόχρονα λειτουργεί και ως η φωνή της Μοίρας
- Το πουλί που μιλά είναι ένα παραμυθικό στοιχείο (και προσωποποίηση) και ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο στα δημοτικά τραγούδια

Τραγική ειρωνεία

Ο αναγνώστης γνωρίζει την τύχη της Λυγερής ενώ η ίδια η ηρωίδα το αγνοεί.

Ειρωνεία (το πουλί, το αηδόνι):

Το αηδόνι είναι γνωστό για τη μελωδική του φωνή.

Εδώ όμως μπορούμε να πούμε ότι λειτουργεί ειρωνικά, καθώς μεταφέρει με τη μελωδική του φωνή κακό μήνυμα.

Εναλλαγή αφήγησης και διαλόγου

Η αφήγηση γίνεται σε τρίτο (γ') πρόσωπο και είναι μια «αντικειμενική» παρουσίαση των γεγονότων από έναν αφηγητή, που δεν συμμετέχει στα γεγονότα (αφηγηματικό μέρος)

Οι διάλογοι είναι σύντομοι και φυσικοί. Δίνουν με ζωντάνια και παραστατικότητα τα έντονα συναισθήματα και τις συγκρούσεις των προσώπων (δραματικό μέρος).

Χρόνος

Ο Χρόνος είναι γραμμικός, εξελίσσεται συνέχεια προς τα μπρος – δεν υπάρχουν αναδρομές στο παρελθόν (flashback).

Άλλα επιμέρους στοιχεία του ποιήματος

*Αριθμός των μαστόρων

Ο μεγάλος αριθμός των μαστόρων δείχνει τη σπουδαιότητα του έργου

*Μέγα λίθο

Ο πρωτομάστορας ρίχνει μέγα λίθο για να επισπεύσει το μαρτύριο της αγαπημένης του